

Vízparti sétái során ezzel a madárral szinte biztosan találkozott már mindenki. Vagy a nádas szélén áll-dogál mozdulatlanul, ahonnan hangos, recsegő kiáltással riad fel elő-lünk, vagy a tó fölött repül át jellegzetesen behúzott nyakkal. Hosszú lábaival a mélyebb vizet is meglábalja, és ugyan-csak hosszú csőrének köszönhetően igen jó halász is.



A szürke gém (*Ardea cinerea*) igazi gázlómadár. Egész Európában elterjedt fajról van szó, amelynek költőterülete Észak-Afrikára, Nyugat-Ázsiára, Indiára is kiterjed. Magyarországon is gyakori madár, szinte nincs olyan folyó vagy tó, ahol ne kerülne szem elé. Bár ízig-vérig vízimadarról van szó, a költés idején egész messze el is távolodhat onnan. Ugyanis amellett, hogy vannak fészektelepei nádasokban is, előszeretettel fészkel magas fákon, nemritkán a víztől távoli erdőkben. A helyszíntől függetlenül azonban mindig társasan költ. Lehetnek egészen

nagy, akár száz párból álló fészektelepei is, de gyakran csatlakozik vegyes gémtelpekhez, ahol nagy kócsagokkal, bakcsókkal, kis kócsagokkal együtt fészkel. A fészkek építésekor alkalmaz-

Szürke gém

kodik a kiválasztott helyhez. Míg a nádasokban költő párok száraz nád-szálakból, a letört nádtorzsákra építkeznek, addig a fákon fészkelők csak gallyakat használnak. Az alkalmas fészkeket több éven keresztül is használ-

hatják, így azok az évről évre történő tatarozás miatt tekintélyes méreteket is elérhetnek. A fészektelepeken már elég korán, március első felében megjelennek a párok, és közösen kezdenek bele a fészkek rendbetételébe. Ebben az időszakban felpesz-dül a gémtelep, nagy lesz a jövés-menés a sok építkező, nagy madár miatt. Ha a fészkek készen áll, legtöbbször március végén, április elején elkezdődik a tojásrakás. Egy fészekaljba általában 4-5 tojás kerül, amelyeken mindkét szülő felváltva kotlik. Ha minden rendben zajlik, akkor kicsivel több, mint három hét eltelté-



Rendkívül csenevész, a magas fűben talán észre sem vesszük, de ha lehajolunk hozzá, és közelről szemléljük, rájövünk, hogy ez a kicsi növényke maga a csoda. Virágzata kecsesen, spirálisan tekeredett, a kis virágok pedig mintha cukorból lennének. Az őszi füzértekerercs az egyik legkésőbb nyíló hazai orchideánk.

Őszi füzértekerercs

Az őszi füzértekerercs (*Spiranthes spiralis*) nevében hordozza főbb jellemzőit. Ősszel virágzik, mikor a többi orchidea már a magokat érleli. Szeptember a fő virágzási ideje. Ekkor jelennek meg a kaszálókon, legelőkön, pusztafüves lejtőkön jellegzetesen csavarodott szárai. Különlegessége a fajnak, hogy míg a

legtöbb orchidea a tőlevelei közül növeszti a szárát, addig az őszi füzértekerercs tőlevelei külön gumóból nőnek, közülük szár nem ered, azok a tőlevelek mellett, külön gumóból fejlődnek. Nem túl magas, hiszen a nagy termetű tövek sem nőnek 20 cm-nél magasabbra. Az elágazás nélküli virágzati tengely



vel a fiókák kikelnek. A fiatalok felnevelése is mindkét szülő feladata. Táplálásuk nagyrészt félig emésztett halakkal történik. Az öregek a kifogott halakat a begyükben szállítják a fészekhez, ahol aztán azt felöklendezve adják a fiókáknak. A fiatalok körülbelül két hónap alatt érik el röpképességüket, ekkor hagyják el a fészektelepet. Ebben az időszakban, nyár közepétől a szürke géme a számukra alkalmas, halas vízfelületeken gyülekeznek. Ez jellemzően egy-egy nagyobb halastó, ahol a legkönnyebben

jutnak táplálékhoz. Halászati módszereik a többi gázlomadárétól eltér. Míg a kis kócsag látszólag összevissza rohangál a sekély vízben, a nagy kócsag pedig lassú léptekkel haladva halászik, addig a szürke gém inkább mozdulatlanul lesben áll, úgy várja a közelébe úszó halakat, békákat, siklókat. Ha alkalmá nyílik rá, vízi rovarokat, szitakötőket is zsákmányol, és ha szükséges, meglepően jól úszik is a mély vízben. Táplálékát azonban nem csak vízközelben szerzi. Betakarítás idején a hirtelen szabaddá váló mezőgazdasági táblákon is feltűnik. Egy-egy pocokgradációs területen nagy számban is gyülekezhetnek. Ilyenkor fő táplálékát a mezei pocok jelenti. A tarlókon lépdelve kiválóan vadásznak a rágcsálókra. Az őszi lehalászások ismét a halastavakra koncentrálnak a szürke gémeiket. A lecsapolt tómederben visszamaradó kisebb pocsolásokban rekedt halak könnyű zsákmányt jelentenek számukra. Szeptember és október folyamán aztán már megkezdődik vonulásuk. A magyarországi állomány egy része a Földközi-tenger vidékére vonul, kis része a Szaharán túlra is eljut. De minden évben, főként enyhe teleken, áttelelő példányok is akadnak a be nem fagyó vizek mellett.

A szürke gém Magyarországon védett madár. Természetvédelmi értéke 50.000 Ft. A hazai, néhány ezer páros költőállomány stabilnak tekinthető.



finom szőrökkel borított, aminek felső harmadában található füzért alkotó virágai, melyekből egy száron sok, akár 30 is lehet. A kis virágok zöldesfehér árnyalatúak, mézajkuk széle hullámos, és jellemzően kristálycukor bevonatúra emlékeztetnek. Egészen közel hajolva finom illatuk is érezhető. Az orchideákról tudvalevő, hogy rendkívül bonyolult, összetett az életmódjuk. Létük nagymértékben függ a gyökérkapcsolt gombapartnereiktől, ezeknek a gombáknak más növényekkel alkotott kapcsolataiktól, az időjárási tényezőktől stb. Egy orchidea, mielőtt első virágait hozná, évekig él a talajban, szemünk előtt rejtetten, mígnem eléri azt a kondíciót, ami képessé teszi a virágzásra. Az őszi füzértkeres is hosszú évekig, akár évtizedig is lappang a talajban, míg először megmutatja magát. Ráadásul, ha ezt követően a környezeti tényezők nem kedvezőek a virágzásra, akár több évet is kihagyhat,



megbújik a talajban, megtévesztve az őt kereső növénykedvelőket. Ez a bujkáló természete teszi lehetővé, hogy az akár évtizedekkel ezelőtt ismert élőhelyeken egyszer csak ismét megjelenik.

Az őszi füzértkeres Magyarországon védett növény. Természetvédelmi értéke 10.000 Ft. Szolid megjelenése miatt nem jelent rá igazi veszélyt a virággyűjtés, sokkal inkább az élőhelyek esetenkénti degradálódása. Csenevész termete miatt azokon az élőhelyeken marad csak meg éveken keresztül, ahol valamilyen módon a gyepevegetációt karbantartják. Ennek legjobb módja az időszakos legeltetés vagy kaszálás. A nagyra növő, sűrűn záródott, esetleg becserjesedő gyepekből eltűnik.

KÉP ÉS SZÖVEG: VÖLGYI SÁNDOR

WWW.VOLGYISANDOR.EXTRA.HU